

K ČEMU J NEBÝT V

48 K čemu je dobré nebýt v UNESCO

54 Společnost

56 Lidé a podniky

58 Nebezpečný svět kalorií

JE DOBRÉ UNESCO

**Praha slaví čtvrt století
v elitním klubu. A podobně
jako jiné metropole
hledá cestu, jak dál**

Našlapáno. Český Krumlov navštíví za rok 1,5 milionu turistů. Místní obyvatelé znají i stinné stránky členství v UNESCO, které funguje jako magnet na návštěvníky.

Čtvrt století je Praha zapsaná v Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO. Společnost v prestižním klubu jí dělá dalších jedenáct našich unikátů. Dalo by se tedy říct, že Česko je tak trochu „unescová velmoc“. Praha uspořádala minulý měsíc na oslavu jubilea konferenci Praha světová. V jejím zákulisi se ovšem vedly poněkud „kacířské“ řeči – jestli je členství ve světové organizaci pro metropoli ještě vůbec výhodou, nebo naopak zbytečnou přítěží.

Praha není jediným městem, jehož vedení uvažuje tímto směrem. Horkým tématem je život bez UNESCO ve Vídni. Tam už se o tom jenom nemluví; vloni skončila Vídeň na seznamu ohrožených památek, což může být chápáno jako předstupeň vyhazovu. A jak se dá žít bez UNESCO, už dobře vědí v Drážďanech, které byly z kulturní elity vyobcovány před osmi lety.

Až dosud bylo zařazení v seznamu památek UNESCO vnímáno jako věc veskrze pozitivní a pro Prahu téměř imperativ. Proto se v tomto textu ve větší míře zaměříme na převážně opomíjená negativa, respektive na otázku, pro koho a kdy je to vlastně přínosem. Zároveň je totiž nutné říci, že oficiálně nikdo Prahu ze seznamu světového dědictví vyškrtávat nechce. A hlavně: Jak citlivě skloubit ochranu dědictví s rozvojem, a neustrnout přitom v secesi, si musíme vyřešit sami.

Ohrožené vertikály

Na jedné z diskusí pražského summitu zazněla otázka, co si o Pražanech myslí turisté. „*Nic, protože se prakticky nepotkáváme. V centru je ghetto pro turisty a Pražané bydlí okolo,*“ odpověděl Ondřej Boháč, ředitel Institutu plánování a rozvoje hlavního města Prahy (IPR). Je skvělé, že je naše metropole v elitním spolku, z čehož jí plynou obrovské zisky, zároveň to ale přitahuje do města množství turistů, které začíná být neudržitelné. V posledním roce sem přijelo osm milionů lidí. „*Praha si s tím neví rady,*“ soudí Boháč.

Asi se dá opravdu říci, že se město – především jeho historické centrum – komercializuje a ztrácí autenticitu, díky níž bývá tolik oslavováno. Kliše o skanzenu potvrzují výzkumy mezi návštěvníky, kteří značku města vnímají především skrz dno pivního püllitru (hůře) či estetiku historické architektury (o něco lépe). V Praze si pak japonští turisté na Královské cestě kupují ruské matřjošky vyrobené v Číně a autenticky se cítí pouze proto, že kolem sebe mají tolik lidí jako při ranní špičce v tokijském metru. „*Kultura je záležitost přítomnosti, nejen minulosti, to je třeba si uvědomit. Hledáme vyváženost funkcí, centrum by mělo být i obyvatelné. Více než monumenty je ohrožen obyčejný život,*“ podotýká Jan Sedláček z Fakulty architektury ČVUT, který právě finišuje

s dokumentem nazvaným Management Plan světového dědictví.

Metropole hledá cesty, jak příliv turistů rozprostit i mimo městské jádro, jenomže důvodem jejich příjezdu do Prahy jsou v 84 procentech památky, navíc se návštěvníci už nevracejí (70 procent z nich je tu poprvé), a proto si centrum jistě nenechají ujít. Možnosti jsou tedy omezené a vyhlídky nevalné. Když Benátky cíleně odrazovaly potenciální turisty od cesty formou plakátů s mrtvými holuby, počet návštěvníků se nijak nesnížil. Ba naopak, dnes italskému městu hrozí, že do roku 2030 klesne počet stálých obyvatel o 55 tisíc, a město tak budou prakticky obývat pouze turisté.

Benátky dnes využívají peníze soukromých fondů, které původně vznikly na záchranu památek po ničivých povodních v roce 1966, mimo jiné na to, aby v historickém centru mohli žít lidé. „*Například jsme nechali opravit za půl milionu eur dům z 16. století a teď v něm bydlí čtyři rodiny. Byl to pilotní projekt, aby v centru nebyly jen obchody pro turisty a penziony. Přemýšlíme, jak se tomu bránit. Do Benátek ročně přijede 30 milionů turistů a ani jejich tváře v tlačenici nejsou šťastné,*“ popsala v Praze Carla Toffolová, profesorka, která spolupracuje s privátními investory.

Žalování se nevyplatilo

Historické centrum Prahy, ze kterého se stala kulisou pro turisty, ovšem není tím, co aktuálně budí vášně v Paříži (sídlo UNESCO) a v Praze. Těžkou hlavu tamnímu aparátu dělá Pankrác. Vždy když se začne mluvit o nějaké výškové budově na Pankrácké pláni, vynoří se přízrak UNESCO: „*Vždyť nás vyškrtnou!*“ Na logickou otázku, jak ohrozí panorama pražské památkové rezervace výstavba tří bytových věží od respektovaného architekta Josefa Pleskota (ztvárnění domů vyhrál v soutěži, kterou vyhlásil investor na přání města a to se na ní podílelo) v dálce za řekou, se nehledá odpověď úplně snadno. Ostatně za zvýšenou pozornost UNESCO si patrně můžeme sami.

Upozornění, že se v Praze chystá něco zlého, doputovalo do centrály od nás, přesněji od tuzemského komitétu památkářské organizace ICOMOS. „*Tady*

Starosta Telče, která byla zapsána na seznam stejně jako Praha v roce 1992, o žádném negativu neví.

si nejsou schopny sednout k jednomu stolu spolky a aktivisti s investory, se kterými se my památkáři už většinou dokážeme dohodnout k nějakému kompromisu. Jednostranné a subjektivní zprávy potom složitě vysvětlujeme a uvádíme na pravou míru,“ říká Jiří Skalický, ředitel odboru památkové péče pražského magistrátu, jenž právě pracuje na zprávě, kterou si UNESCO kvůli Pankráci – ta je ještě v ochran-

Samé plusy. Starosta Telče Roman Fabeš neví o žádném negativu členství v UNESCO. Centrum města není skanzen a ani rozvoj nijak netrpí.

ném pásmu památkové rezervace (ochranné pásmo čítá 34 procent města a je údajně největší na světě) – vyžádalo.

Rozpačitý je i architekt, který snížil původní výšku věží ze 74 metrů na osmašedesát, aby se vešel do doporučení UNESCO stavět na Pankráci maximálně 70 metrů vysoké domy. „*Jsem stále vystrašen z toho dlouholetého sovětského područí. Neustále se s ponížením potřebujeme někoho ptát, co smíme a co ne. Myslím si, že kromě několika našich teoretiků zajímají ‚pankrácké výšky‘ ve vztahu k historickému centru málokoho. Kdybychom sami na sebe nežalovali, nikdo z UNESCO by si Pankráce jako problému nevšiml,*“ soudí Josef Pleskot. Snížení věžím příliš neprospělo a stejně se pak ozvaly hlasy, že ono doporučení platí jen pro tzv. Pentagon (výškové budovy v okolí stanice metra Pankrác) a že projekt stojí mimo.

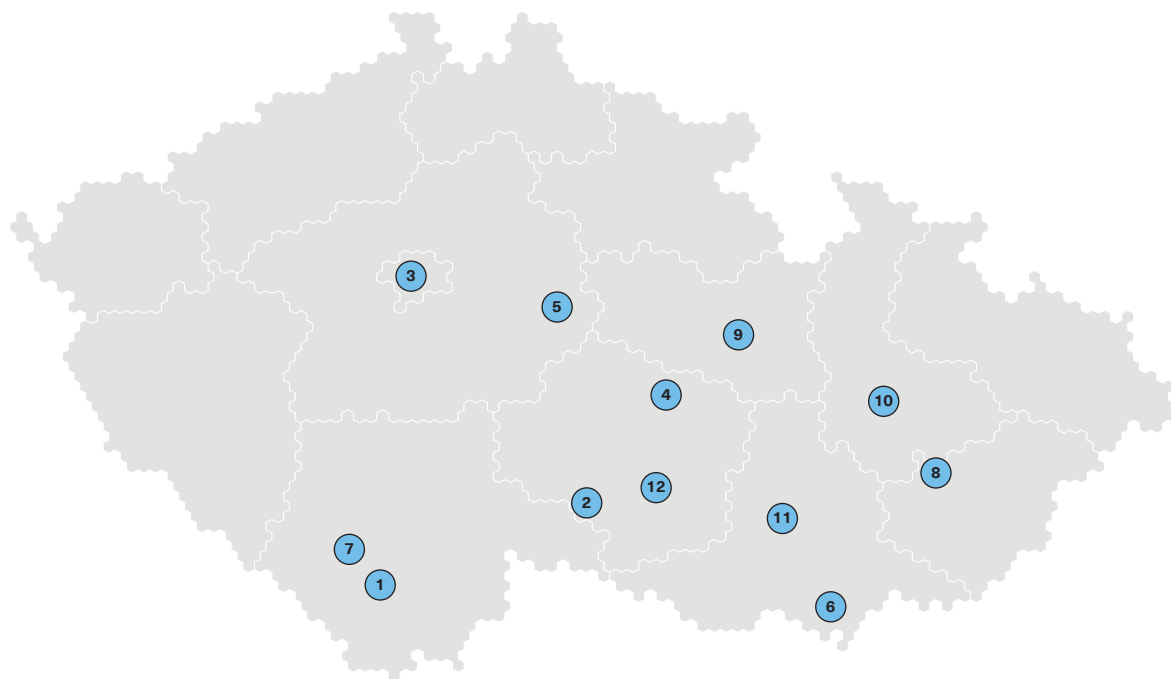
„*Nikde v žádných dokumentech není nic o Pentagonu, kterým ICOMOS argumentuje. To je výmysl,*“ oponuje Skalický. „*Víte, já někdy trochu provokativně na konferencích UNESCO říkám: Kdyby existovalo před sto lety, nevyrostla by Petřínská věž, Plečnickův kostel na náměstí Jiřího z Poděbrad, nebyly by dostavěny věže katedrál sv. Víta,*“ dodává. Aktuálně ale podle něj Praze nehrozí, že by měla být zařazena na seznam ohrožených památek. Jenomže příběh Vídně ukazuje, jak snadno se na něj lze dostat.

Nechceme zůstat v obrazech

Vídeň chce na rozhraní chráněného jádra a ochranného pásma nechat investora rekonstruovat a dostavět budovu pro hotel InterContinental do výšky 66 metrů. Investor by měl na oplátku revitalizovat okolí, které je jedním z nejošklivějších míst města na Dunaji. Dům měl mít původně 76 metrů, po protestech UNESCO jej projektant snížil. Ani to nepomohlo. Organizace v červenci zařadila Vídeň, která se o své památky stará příkladně, na seznam ohrožených památek.

Aktuálně to vypadá, že Vídeň jen tak necouvne. „*UNESCO je byrokratický aparát a je velmi těžké s ním komunikovat a zjistit, jaká neformální pravidla tam platí,*“ řekl v Praze Rudolf Zünke, urbanista, který má za město na starost komunikaci s UNESCO. Těžko se

České památky zapsané na Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO

1. Historické centrum Českého Krumlova (zapsáno 1992)

2. Historické centrum Telče (zapsáno 1992)

3. Historické centrum Prahy (zapsáno 1992, v roce 2010 zápis rozšířen o středočeský Průhonický park)

4. Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře (zapsáno 1994)

5. Historické centrum Kutné Hory s chrámem sv. Barbory a s kostelem Nanebevzetí Panny Marie v Sedlci (zapsáno 1995)

6. Lednicko-valtický areál (zapsáno 1996)

7. Vesnická památková rezervace v Holašovicích (zapsáno 1998)

8. Zámek se zahradami v Kroměříži (zapsáno 1998)

9. Zámek v Litomyšli (zapsáno 1999)

10. Sloup Nejsvětější Trojice v Olomouci (zapsáno 2000)

11. Vila Tugendhat v Brně (zapsáno 2001)

12. Třebíčská židovská čtvrť a bazilika sv. Prokopa (zapsáno 2003)

Nehmotné dědictví:

Verbuňk (zapsáno 2005)

Masopustní průvody s maskami na Hlinecku (zapsáno 2010)

Sokolnictví (zapsáno 2010)

Jízda králů (zapsáno 2011)

Loutkářství (zapsáno 2016)

ZDROJ: TYDENÍK EURO

mu chápe, proč může mít třeba Londýn 130 metrů vysoké ruské kolo a nikomu to nevadí. „*Nechceme, aby Vídeň vypadala jako Šanghaj, ale ani jako na obrazu Canaletta z 18. století. Musíme najít nějaký kompromis rozvoje. Město se mění podobně jako lidská tvář – čas nejde zastavit – charakter ale zůstává,*“ říká Zunke. Podobně jako Praha udivuje Vídeň tím, jak v jedné ulici stojí vedle barokního domu funkcionalistický a z druhé strany renesanční, rakouské metropoli byl propůjčen přívlastek světového dědictví i díky epoše, v níž proběhly dramatické zásahy do tehdejší struktury, například byla postavena Ringstrasse.

Na seznamu ohrožených památek se dá zůstat poměrně dlouho – například Liverpool je tam osm let – ve Vídni se však připravují na dopady případného definitivního vyškrtnutí. Klub turistů se nechal slyšet, že žádné nebudou. Zkušenost s tím mají v Drážďanech, které byly ze seznamu vyškrtuty v roce 2009. V referendu se místní v roce 2005 vyslovili pro nový most, který spojil dva břehy Dunaje, jehož kulturní krajina se zámečky a drobnými stavbami se dostala spolu s centrem města na seznam UNESCO v roce 2004. Po ultimátu světové organizace, která navrhovala tunel, ovšem německé soudy konstatovaly, že referendum je závazné. Radnice tvrdí, že vyškrtnutí nemělo na cestovní ruch vliv.

Všeho s mírou

To, co nemusí být ideálem pro velká města, může naopak v těch menších zafungovat veskrze pozitivně (až na Český Krumlov). Starosta Telče, která byla zapsána na seznam stejně jako Praha v roce 1992, o žádném negativu neví. „*Vylidňování center je problémem všech historických měst, to nijak nesouvisí se zápisem na seznam UNESCO. I v Telči pocítujeme úbytek stálých obyvatel domů na náměstí na úkor penzionů a obchodů pro turisty. Na druhé straně se ale snažíme, aby v centru zůstaly úřady, školy a další veřejné instituce. Jsem přesvědčen, že naše náměstí není skanzen,*“ říká Roman Fabeš. Ani rozvoj prý nijak netrpí.

Zápis Telče na seznam bere Fabeš jako postup do VIP společnosti památek, za kterými přijelo vloni téměř 400 tisíc návštěvníků. Městečko s 5,5 tisíce obyvateli praská v sezoně ve švech. Do jaké míry se na tom podepisuje členství v seznamu, lze jen odhadovat. „*Určitě se počet návštěvníků zvýšil. Změnila se i jejich struktura, ti vzdálenější jezdí pouze za památkami UNESCO. I když východoasijská klientela zatím moc ekonomicky zajímavá není...*“ přemýšlí starosta.

UNESCO je zkrátka globální marketingová značka, která funguje. Jaké to je, když zafunguje přespříliš, vědí v Českém Krumlově. Město na jihu má 13 tisíc obyvatel

a ročně ho navštíví 1,5 milionu turistů. Obyvatelé mají kvůli masovému turismu k členství výhrady. „Především asijských turistů je tu moc. V centru města mizí obyčejné obchody, prodávají se tu cetky. Nedokážu přesně říci, jaké procento turistů míří do Krumlova, protože je v UNESCO, ale myslím, že většina. Třeba Číňané jezdou ve střední Evropě přesně podle seznamu, v bedce mají napsané, do které hospody zajdou na svíčkovou,“ popisuje starosta Dalibor Carda.

Turismus chce Krumlov začít regulovat po vzoru evropských měst se stejným problémem. V plánu je jedno centrální parkoviště, kam budou zajiždět všechny autobusy s turisty a odkud je bude radnice usměrňovat. Poplatky z parkoviště půjdou na náklady, které zvýšený turismus Krumlovu přináší – například řešení odpadu, úklid, správa cest a parkovišť, to všechno jsou personální výdaje. „Přímé příjmy z členství neplynou žádné – tedy kromě dvoumilionové dotace od kraje, kterou jsme v roce 2017 získali a je přímo navázaná na členství,“ dodává starosta.

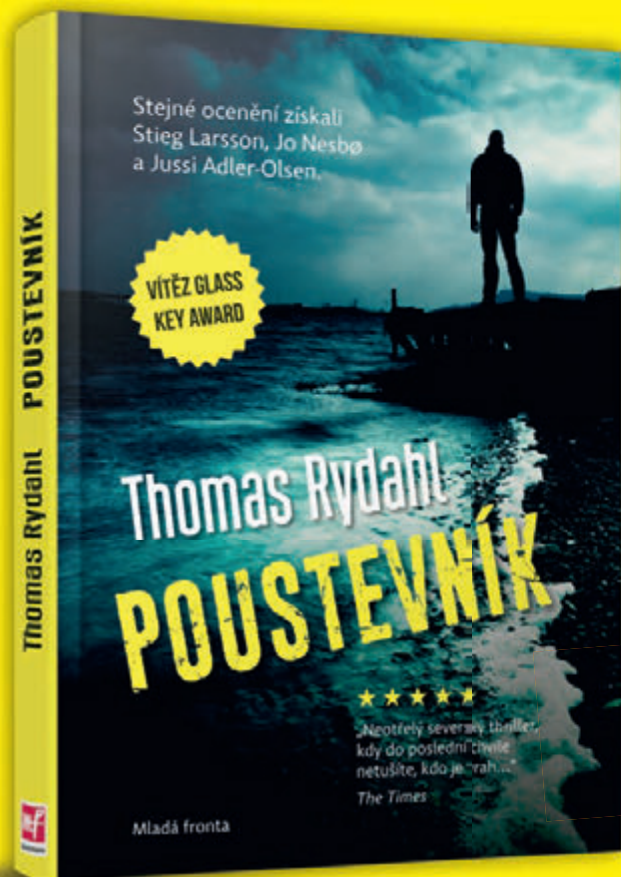
Přesto ani v Česku neztrácí UNESCO na přitažlivosti, na seznam se touží dostat další místa a města. Naposledy se to povedlo v roce 2003 Třebíči. O zápis se pokusí hornické památky Krušnohoří spolu se saskou stranou, Žatec a jeho chmelová kultura, hřebčín Kladruhy nebo v další přeshraniční spolupráci lázeňský trojúhelník Karlovy Vary, Františkovy a Mariánské Lázně spolu s dalšími sedmi zahraničními městy.

Tři věže. Sedmdesátimetrové budovy od Josefa Pleskota doplní „vykotlané zuby“ na Pankráci. S dostavbou pláňe do tzv. kupy, kdy se budou další výškové budovy postupně snižovat od stávajících stometrových budov bývalého Českého rozhlasu a Motokovu, počítali urbanisté „odpradána“, přesto projekt budí vášně.

Jiří Vajčner z odboru památkové péče ministerstva kultury ale upozorňuje, že dostat se na prestižní seznam bude čím dál těžší: „Skončil čas překotného zapisování statků na seznam – měl by to být opravdu unikátní soupis. Zároveň je na něm vysoké zastoupení historických jader a sakrálních památek. Světové dědictví jsou ale i lidové zvyky nebo přírodní památky. Do budoucna chceme jít tímto směrem.“ To by byla šance pro Český ráj. ●

INZERCE ▼ A181000116

NEJLEPŠÍ SEVERSKÉ KRIMI

Vítěz prestižní ceny
Glass Key Award 2015

Přeloženo
do 30 jazyků!

Vychází také
jako e-book

Žádejte u svého knihkupce
nebo se slevou 20 % na www.kniha.cz

kniha.cz

mf
MLADÁ FRONTA